

Ks. Stanisław Rospond CM

ŚP. PROF. STANISŁAW ROSPOND

Dnia 16 października 1982 r. we Wrocławiu zmarł prof. Stanisław Rospond, znany językoznawca, autor kilkuset prac z zakresu historii języka polskiego, onomastyki i sławistyki, członek krajowych i zagranicznych towarzystw naukowych, inicjator i redaktor wielu czasopism.

Profesor Stanisław Rospond urodził się 19 grudnia 1906 r. w Liszczach pod Krakowem. W wielu 9 lat dostał się pod opiekę swego wuja — ks. Stanisława Rosponda, późniejszego biskupa pomocniczego krakowskiego. Po złożeniu egzaminu dojrzałości w 1925 r. zapisał się na Wydział Filozoficzny Uniwersytetu Jagiellońskiego, gdzie pod kierunkiem profesorów J. Łosia, K. Nitscha, J. Rozwadowskiego zdobył wyższe wykształcenie w zakresie polonistyki i sławistyki. Z początkiem 1929 r. uzyskał stopień magistra filozofii, a z końcem tegoż roku otrzymał dyplom doktora filozofii. W latach 1929—1931 był lektorem języka polskiego w uniwersytecie w Lyonie, zarazem studiując literaturę słowiańską, następnie od 1931 do 1933 przebywał na stypendium w Belgradzie przygotowując pracę habilitacyjną. Po powrocie do kraju od 1936 r. został starszym asystentem przy katedrze języka polskiego Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie. W 1937 r. habilitował się w Krakowie w zakresie językoznawstwa słowiańskiego. We Lwowie pozostał do 1941 r. Pozostałe lata okupacji spędził pod Krakowem, przeżywając tragiczną pacyfikację rodzinnej wsi Liszek w 1943 r. Pod koniec 1944 r. na terenie gminy zorganizował pomoc dla przeszło tysiąca bezdomnych uchodźców z Warszawy. Po wyzwoleniu wiosną 1945 r. objął stanowisko starszego asystenta w Uniwersytecie Jagiellońskim. Wkrótce podjął decyzję osiedlenia się we Wrocławiu. I tak rozpoczął się okres jego pionierskiej twórczej działalności we Wrocławiu i Opolu. Jesienią 1945 r. objął katedrę języka polskiego Uniwersytetu Wrocławskiego otrzymując zarazem tytuł profesora nadzwyczajnego. Z prof. T. Mikulskim zorganizował Instytut Filologii Polskiej i Słowiańskiej, ściągał do Wrocławia samodzielnych pracowników naukowych (m. in. K. Ossowskiego, W. Kuraszkiwicza, M. Jakóbca, S. Bąka). Przy pomocy swoich uczniów starał się zebrać i zabezpieczyć wszelkie zabytki języka polskiego znajdujące się na ziemiach zachodnich. W czasie wystawy Ziemi Odzyskanych w 1948 r. zorganizował wystawę tych właśnie świadectw polskości Śląska. Podjął pracę w Instytucie Pedagogicznym, przekształconym w 1950 r. w Wyższą Szkołę Pedagogiczną, przeniesioną później do Opoli. Był jej pierwszym rektorem (1950—1954). Z tymi dwiema uczelniami (Uniwersytetem Wrocławskim i Wyższą Szkołą Pedagogiczną) związał swoją działalność naukową i dydaktyczną aż do swego przejścia na emeryturę w 1976 r. Liczne cenne inicjatywy, udział w krajowych i zagranicznych spotkaniach naukowych sprawiły, że określano go jako *spiritus movens* naukowego życia w dziedzinie lingwistyki. Był współorganizatorem i redaktorem wielu czasopism (m. in. „Rozprawy Komisji Językowej Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego”, „Onomastica”, „Kwartalnik Opolski”, „Onomastica Slavogermanica”). W roku akademickim 1974/75 był lektorem języka polskiego w Münster, a 1978/79 profesorem zaproszonym uniwersytetu w Hamburgu.

Nie jest rzeczą łatwą przedstawić twórczość prof. Rosponda, która obejmuje ponad 800 prac naukowych, w tym ok. 50 książek. Pracował nad badaniem języka polskiego XVI wieku, szczególnie zagłębiając się w język Jana Kochanowskiego (*Język i artyzm Jana Kochanowskiego*). Śląskowi poświęcił wiele miejsca w swej twórczości wydając m. in. *Zabytki języka polskiego na Śląsku* i *Dzieje polszczyzny śląskiej*. Najbar-

dziej umiłowanym kierunkiem była onomastyka. W czasach repolonizacji terenów ziem zachodnich pracował jako członek Komisji Ustalania Nazw Miejscowych na Ziemiach Odzyskanych, a jej wyniki zebrał w *Skorowidz ustalonych nazw miejscowych na Ziemiach Odzyskanych*. Świadectwem jego zainteresowań onomastycznych są obszerne opracowania o charakterze słownikowym: *Atlas onomastyczny Słowiańszczyzny*, *Słownik etymologiczny nazw geograficznych Śląska*, *Słownik nazwisk śląskich*, czy wreszcie popularno-naukowe *Mówią nazwy*. W czasie obchodów 500-rocznicy urodzin Mikołaja Kopernika wydał kilkadziesiąt prac, studiów i artykułów, podsumowanych monografią antroponomastyczną *Mikołaj Kopernik. Studium językowe o rodowodzie i narodowości*. Dla potrzeb uniwersyteckich opracował *Gramatykę historyczną języka polskiego*, a dla szkół średnich wraz z Bronisławem Wieczorkiewiczem *Język polski*. Po przejściu na emeryturę nadal pracował naukowo i publikował dalsze prace. Można zauważyć, że swoje zainteresowania onomastyczne bardziej ukierunkował ku Pismu św. przesyłając swoje opracowania do czasopism katolickich m. in. „Ruchu Biblijnego i Liturgicznego”, a także zagranicę. Znakomita znajomość polskich tekstów pozwoliła mu w ostatnim roku życia opracować jedyne w swoim rodzaju dzieło mówiące o znaczeniu chrześcijaństwa, w kształtowaniu języka polskiego. W lipcu 1982 r. oddał do druku książkę pt. *Kościół w dziejach języka polskiego*.

Swoją pracowitością i sumiennością ubogacał i wychowywał wiele pokoleń językoznawców w czasie prowadzonych seminariów naukowych, wykładów. Pozostawił nie tylko otwarte dzieło badań onomastycznych, ale i wzór postępowania w tych trudnych dla inteligencji czasach. Do wiecznej pamięci przeszła jeszcze jedna wybitna osobowość przeniknięta pasją naukowej twórczości aż do ostatnich dni swego życia.

Kraków

KS. STANISŁAW ROSPOND CM

R E C E N Z J E

WILFRID J. HARRINGTON, *Klucz do Biblii*, Warszawa 1982, Wyd. Pax., ss. 507.

Autor omawianej pozycji jest już znany polskiemu czytelnikowi z jego wcześniejszej wydanej w języku polskim pracy pt. *Teologia biblijna*, (Warszawa 1977, Instytut Wydawniczy „Pax”), która stanowi w pewnym sensie „wizytówkę” autora, amerykańskiego dominikanina. W. J. Harrington wychodzi z założenia, że aby zrozumieć sens Pisma św., należy wiedzieć o nim wszystko, oczywiście w miarę naszych ludzkich możliwości, w oparciu o najnowsze badania archeologiczne, literackie, hermeneutyczne i teologiczne. Z tej też racji w swojej książce *Klucz do Biblii* powiedział możliwie wszystko, co trzeba wiedzieć, gdy przystępujemy do lektury księgi, która w pełnym tego słowa znaczeniu zawiera mowę Boga do człowieka. Tym autor tłumaczy i usprawiedliwia objętość swojej książki, tj. jej 507 stron.

W książce tej autor zebrał wszystkie niemal informacje, które stanowią przedmiot nauczania Pisma św. na studium teologii, a które powszechnie wchodzą w skład tzw. introdukcji ogólnej i szczegółowej do Pisma św. Wychodząc z takiego założenia autor podzielił swoją pracę na trzy części. Pier-